

Відгук

**офіційного опонента – доктора юридичних наук Сергієнко Наталії
Артурівни на дисертацію Наконечної Ірини Володимирівни
«Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної
безпеки в умовах євроінтеграції: питання теорії та практики», подану на
здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю
12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право**

Щодо актуальності обраної теми дисертації. Практика сьогодення свідчить, що глобальна безпека світового співтовариства пронизана загостреними проблемами, виниклими внаслідок наявності у кожної держави привілейованого права самостійного вирішення питань національної безпеки, адже в обхід необхідності доведення та обґрунтування наявності реальної загрози для національної безпеки, окремо взяті країни зловживаючи цим правом фактично підривають увесь світовий безпековий порядок. Усвідомлення цієї проблеми та пошук ефективних правових механізмів її вирішення має як національний, так і міждержавний характер. Як вірно вказала автор у своєму дослідженні, наразі право ЄС містить низку застережень щодо національних законодавств країн його членів в аспекті необхідності уніфікації підходів державного управління у сфері забезпечення національної безпеки (більшою мірою дотримання прав людини та громадянина), наявності у механізмі його реалізації адекватних та ефективних гарантій унеможливлення зловживання державно-владними функціями.

З огляду на це, наукова праця Ірини Володимирівни як у теоретичному, так і практичному значенні поправу може вбачатись своєчасною та актуальною, адже спрямовується на розкриття сьогочасної проблематики.

Щодо обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх новизни і значення.

Наукові положення, висновки та рекомендації, які містить дисертація, є належно обґрунтованими. Свідченням цього є, по-перше, список літературних джерел, опрацьованих автором для формулювання власних узагальнень та підтримання власної думки. Зокрема нормативна база дослідження ґрунтується на Конституції України, законах України «Про національну безпеку України», «Про Кабінет Міністрів України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про розвідку», «Про санкції», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про медіа», інших законодавчих і підзаконних актах, здебільшого – стратегічно-планового спрямування у цій сфері. Своєю чергою, емпіричну базу дослідження становить узагальнена практика діяльності суб'єктів сектору безпеки та оборони України, зарубіжних держав і міжнародних інституцій, офіційні й публічні матеріали з вебсайтів ЄС, органів державної влади України, Інтернет-представництва Президента України, урядового порталу, інших суб'єктів, що залучені до процесу забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції. У дослідженні коректно критично аналізуються наявні наукові думки щодо окремих аспектів проблематики, а також підтримуються думки тих вчених, які сформували, на думку автора, найбільш вірогідні підходи до розкриття важливих правових явищ та процесів.

По-друге, яскраво продемонстровано вміння автора вдало використовувати основні методи наукового пізнання. Зокрема дослідження побудовано на основі використання загальноприйнятої системи методів наукового пізнання, серед яких провідне значення мали: аналітичний метод, методи аналізу та синтезу, діалектичний та ідеалістичний методи, функціональний, структурний методи, метод класифікації та тлумачення

юридичних норм, формально-догматичний метод та метод правового прогнозування.

Прикладний аспект обґрунтувань наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, ґрунтується на тому, що в її основу покладено вирішення важливих реальних проблем, які потребують опрацювання.

Отже, наукові положення, висновки та рекомендації, які містяться в дисертаційному дослідженні, обґрунтовані належним чином.

Щодо новизни наукових положень, висновків, рекомендацій, які містить дисертація, їх значення варто окреслити наступне. Дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, що має предметне спрямування на розкриття організаційної структури та особливостей функціонування узгоджених за метою та цільовим призначенням елементів, необхідних для впровадження в нині чинну систему забезпечення національної безпеки України обов'язкових оптимізацій в контексті входження її у європейський об'єднаний простір забезпечення колективної безпеки та формування належної нормативно-інституційної бази для можливості самостійного захисту національних інтересів та цінностей. Тобто дисертантом не тільки визначено теоретичний бік проблематики з позиції деталізації складових цього механізму, а й забезпечено їхню кореляцію зі суспільними відносинами, пов'язаними з процесами євроінтеграції. Такий підхід варто підтримати.

Новою та цікавою, належним чином обґрунтованою дисертантом є гіпотеза щодо того, що євроінтеграція, як і протилежний їй процес – дезєвроінтеграція та дотичні до них проблеми загалом є перспективними напрямками наукових досліджень та особливо актуальними для адміністративно-правової галузі наукових знань у контексті розробки питань забезпечення національної безпеки України. З-поміж іншого, автором доведено, що це можна обумовити відсутністю системного підходу до розкриття питань адміністративно-правового механізму забезпечення

національної безпеки в умовах євроінтеграції у вітчизняній науковій думці, адже вчені здебільшого зосереджують свої наукові пошуки на особливостях окремих його елементів та тільки іноді – взаємозв'язках між ними. Також автором доведена актуалізація дослідження питань національної безпеки України з позицій системного підходу в умовах європейських геополітичних трансформацій, розробки нових категорій, їх узгодження з загальноприйнятими європейськими конструкціями, формування адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки на оновлених засадах з урахуванням сучасних загроз національним інтересам та цінностям України в умовах російської інтервенції. Таким чином, бачимо системний та ґрунтовний підхід автора до аналізу раніше висвітлених проблем досліджуваної нею проблематики.

Новизною характеризується висновок дисертанта про те, що завдання, ризики та принципи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є взаємопов'язаними та взаємозалежними об'єктивними категоріями, формування, виконання й врахування яких становить основу для функціонування ключових елементів системи управління процесом зближення та об'єднання вітчизняної й європейської правових систем у сфері спільної безпеки та обороноздатності. Зокрема автором визначено, що принципи забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є ціннісно-ідеологічним підґрунтям для формування його завдань, а ризики – потенційними чинниками негативного впливу на процес їхньої реалізації. Крім зазначеного, автором обґрунтовано доведено, що загалом ризиковість процесу євроінтеграції є двосторонньою і більшою мірою питання про повноцінне членство в ЄС залежить від факторів ефективності євроінтеграційної політики, її адаптивності під мінливі процеси глобалізаційних змін. Тому нею запропоновано при формуванні державної політики щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції враховувати не тільки внутрішньодержавні ризики, а й

обставини та події, які виникають у ЄС в умовах кризових процесів. Тобто, автор демонструє, що означені питання не можна розглядати поверхнево.

Заслуговує схвалення чіткий підхід дисертанта до визначення того, що адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції характеризується подвійним значенням. Зокрема це категорія адміністративно-правової науки, яка має теоретичну цінність. По друге, вона має практичне значення, адже розкриває внутрішню сукупність станів його здійснення, репрезентує систему юридичних засобів, які чинять відповідний вплив на адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції, дієвість яких можна об'єктивно оцінити за сукупними показниками ефективності та результативності напрямків реалізації державної євроінтеграційної політики у цій сфері. Слід підтримати думку автора, що структура адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції є аналогічною базовим елементам будь-якого іншого адміністративно-правового механізму забезпечувальної діяльності. Ці елементи можуть бути з одного боку нормативними, інституційними, інструментальними, аналітичними тощо; а іншого – організаційними, практико-реалізаційними та змішаними. Це оригінальний підхід до дослідження термінів та категорій, який було детально розкрито на сторінках дисертації. Пропоновані дисертантом визначення наведених понять належним чином обґрунтовані в дисертації, є внутрішньо несуперечними та збагачують категоріальний апарат адміністративного права.

Новими та оригінальними також є висновки дисертанта стосовно того, що адміністративно-правові відносини щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції виникають та функціонують у межах міжнародної та національної парадигм їхнього розвитку. Згідно міжнародної парадигми, ці адміністративно-правові відносини породжені міжнародними правилами поведінки колективного співіснування держав, що мають вияв у адміністративних домовленостях. Такі домовленості можуть

стосуватись широкого кола питань, – сфери забезпечення як колективної безпеки загалом, у тому числі Європейського континенту, так і безпосередньо національної безпеки України. Своєю чергою національна парадигма розвитку адміністративно-правових відносин щодо забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції стосується правил взаємодії об'єктів та суб'єктів системи забезпечення національної безпеки України у контексті чотирьох протилежних, однак взаємозалежних напрямів – внутрішньої та зовнішньої, державної та соціальної, традиційної та нетрадиційної, індивідуальної та колективної безпеки.

Достатньо новим та оригінальним, таким, який варто підтримати, є висновок щодо того, що для України євроінтеграція є основним вектором розвитку адміністративного законодавства щодо забезпечення національної безпеки України, адже передбачає процес наближення національного законодавства до стандартів, правил та цінностей, які є фундаментом цивілізаційного розвитку, основою колективного співіснування держав, народів та націй. За їхнього повного імплементації, управління ризиками та небезпеками стане більш простим та ефективнішим, адже вимоги до такої діяльності стануть значно вищими, таким, що підтвердили свою результативність. Автором уточнено, що реформаційні зміни у цьому напрямі мають два вияви: (1) загальний, що репрезентує здебільшого базові аспекти забезпечення стійкості внутрішньої безпеки (наприклад, розвиток вільних засобів масової інформації або розширення прав меншин); (2) спеціальний, який об'єктивує процес покращення як внутрішнього, так і зовнішнього безпекового середовища (процедури стандартизації та сертифікації, митні операції чи транскордонне співробітництво у сфері протидії злочинності тощо).

Дисертація містить значну кількість пропонованих змін та доповнень до чинного законодавства, що є належним чином обґрунтованими на сторінках дисертації та сприятимуть підвищенню ефективності гармонізації

внутрішнього законодавства та практики його реалізації з правовими актами ЄС.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що матеріали дослідження впроваджені та можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – як основа для подальшого вивчення проблем адміністративно-правового механізму забезпечення національної безпеки України в умовах євроінтеграції (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– законотворчій діяльності – для вдосконалення чинного законодавства в аспекті розвитку адміністративно-правового регулювання забезпечення національної безпеки України;

– навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права та адміністративного процесу», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших суміжних дисциплін (акт упровадження Науково-дослідного інституту публічного).

Наведене дає підстави обґрунтовано узагальнити, що дисертація має вагомое практичне значення.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, дотримання академічної доброчесності. Дисертація є самостійним монографічним дослідженням у якому всі положення наукової новизни та висновки сформовано автором особисто. У співавторстві з іншими вченими, що мають безпосередній науковий інтерес до тематики дослідження, опубліковано три дослідницькі праці на платформі Web of Science.

Як наукова праця, дисертація характеризується системністю, комплексністю та логічністю. Наукові положення, висновки та рекомендації обґрунтовані на основі особистих досліджень та практичної діяльності дисертанта. Кількість та якість наукових праць, опублікованих

за матеріалами дисертаційного дослідження відповідають Наказу Міністерства освіти і науки України № 1220 від 23 вересня 2019 року «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук». За матеріалами дисертації опубліковано 31 працю, аналіз яких свідчить, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також, що наукові результати, висновки та рекомендації, сформульовані у докторській дисертації, повно викладені в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертації дає підстави узагальнити про відсутність порушення дисертантом вимог академічної доброчесності. У дисертації наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей. В дисертації дотримано вимоги законодавства про авторське право та суміжні права. Дисертація містить достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень й джерела інформації. У дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, самоплагіату.

Дисертація оформлена згідно вимог, які ставляться до даного виду наукових робіт. Реферат дисертації змістовний, інформативний, відповідає вимогам, які ставляться до наукових праць такого виду. Реферат дисертації висвітлює основні положення дисертації.

Узагальнюючи вказане вище, варто стверджувати, що дисертація Наконечної І. В. виконана на високому науковому рівні. Про це свідчить чіткість у формульованні дисертантом ключової проблематики дисертаційного дослідження, високий ступінь обґрунтованості висновків та інших положень дисертації, значна кількість наукової новизни.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень докторської дисертації. Попри позитивну оцінку наукових здобутків автора цього

дослідження, слід зауважити на наявність у ньому певних дискусійних положень, зокрема:

1) не достатньо обґрунтованим вбачається тезис автора про те, що визначення національної безпеки, яке надано в рамковому Законі України «Про національну безпеку» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII репрезентує об'єднання зусиль як національних інституцій, так і європейських для досягнення належного стану убезпеченості (підрозділ 1.1);

2) положення дисертаційного дослідження не відображають контури Спільної політики безпеки і оборони, зокрема в аспекті історичної ретроспективи;

3) у ході аналізу проблематики якими можуть бути безпекові гарантії для України, упущено положення домовленостей між лідерами України та держав «Групи семи» (підрозділ 2.4);

4) з огляду на акцентуацію автора на регіональних аспектах забезпечення безпеки доцільним було б запропонувати комплексний підхід до проблем підвищення ефективності функціонування відповідних режимів з конкретними прикладами оптимізаційних змін (розділ 4);

5) сформувавши перелік пропозицій щодо оптимізації чинного адміністративного законодавства, автор не розробив та не запропонував до обговорення проекту відповідних нормативно-правових актів.

Ці зауваження не применшують позитивного враження від дисертації, не знижують її науковий рівень, не впливають на позитивний відгук про дисертаційне дослідження. Їхня наявність свідчить про складність проведеної роботи та її глибину. Загалом дисертант досягла мети, яка ставилась перед дисертацією та виконала всі поставлені перед дисертацією завдання.

Висновки. Дисертація Наконечної Ірини Володимирівни «Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки в умовах євроінтеграції: питання теорії та практики» є завершеним, ґрунтовним науковим дослідженням, відповідає усім вимогам, які передбачені Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня

доктора наук, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197, а її автор – Наконечна Ірина Володимирівна заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

офіційний опонент –

професор кафедри публічного права

Київського університету імені Бориса Грінченка

доктор юридичних наук

Наталія Сергієнко

ВЛАСНОРУЧНИЙ ПІДПИС
Н. Сергієнко ЗАСВІДЧУЮ

нач. ОК
Н. Мисрик
08. 12. 2023